

Magyar országismereti könyvek finnül

Szinte már közhelynek számít, hogy a magyar kultúra sok évtizede kiemelt helyzetben van Finnországban. Ennek oka valaha a nyelvrokonság összetartó erejében gyökerezett, de mára már legalább olyan fontossá vált a hasonló helyzetben lévő kis nép eszméje is. A magyar irodalom nagyjait több mint száz éve szorgalmasan fordítják, a magyar zene, magyar film stb. elismert művészeti ág Finnország szerte, az egyetemeken, esti iskolákban, a finn–magyar társaságokban viszonylag sokan tanulnak magyarul, 1880 óta a finneknek íródott magyar nyelvkönyvek tekintélyes sora látott napvilágot, s a sort még hosszan folytathatnánk. mindezek szellemében az alábbiakban két új kiadványra, két országismereti jegyzetre szeretném felhívni a figyelmet.

1. Magyarországról röviden 2000 (Unkari lyhyesti 2000)

1995-ben jelent meg a Helsinki Magyar Kulturális és Tudományos Központ (Unkarin kulttuuri- ja tiedekeskus) gondozásában, az intézmény akkori vezetőjének, Csúcs Sándornak és munkatársainak, Mikko Cajanusnak és Huotari Olgának a szerkesztésében az *Unkari lyhyesti* (Magyarország röviden) című országismereti könyv, amelynek tartalmában és küllemében megújított, bővített változata a Központ igazgatójának, Jelinó Árpádnak kezdeményezésére – és támogatásával – a helsinki egyetem magyar lektorának, Richly Gábornak a szerkesztésében *Unkari lyhyesti 2000* címmel tavaly látott napvilágot.

Az igényes kivitelű kötet négy fő fejezetre oszlik. Az első rész (9–29. oldal) három írása a magyar állami szimbólumokat és ünnepnapjainkat, történelmünk fő állomásait, valamint az 1989–99 között időszak eseményeit mutatja be. Az első fejezetben (9–13, szerzője ifj. Bertényi Iván) szó esik a Himnusz, a Szózat és a Nemzeti dal keletkezési körülményeiről, megismerkedhetünk a magyar címerrel és a korona kalandos történetével (itt jegyzem meg, hogy 2001 nyarán látott napvilágot a jyväs kyläi egyetem politológusának, Heino Nyysönennek a magyar koronával foglalkozó finn nyelvű könyve), s rövid áttekintést kaphatunk állami ünnepeinkről. A magyar történelemről szóló részben (14–21) Richly Gábor ad rövid, lényegre törő áttekintés történelmünk fontosabb mozzanatairól, a honfoglalástól az 1980-as évek végéig. Azért csak eddig, mert a kötetben külön fejezet (22–29) foglalkozik az „átmeneti időszak” (1989–1999) történéseivel (szerzője Miklóssy Katalin).

A kiadvány második nagy blokkja a hagyományos országismereti jegyzetek tematikáját követi: irodalom, zene, képzőművészet és építészet, népi kultúra, film, kutatók és feltalálók, sport. Az irodalmi fejezet (31–43) szerzője az a Hannu Launonen, aki maga is rengeteget tett a magyar irodalom finnországi népszerűsítéséért, többek között Esterházy-fordításai révén ismert (a magyar irodalom finnországi fogadtatásáról l. például: Yrjö Varpio–Szopori Nagy Lajos: Ismerkedő ismerősök. A magyar irodalom fogadtatása Finnországban – a finn irodalom fogadtatása Magyarországon (1920–1986). Bp., 1990; Szopori Nagy Lajos: Törvényszerűség vagy kiszámíthatatlanság? Tűnődő széljegyzetek a kis nyelvek irodalmának fogadtatási kérdéseiről. *Hungarologische Beiträge* 1: 179–188. Jyväskylä, 1993).

A magyar zenéről szóló fejezetet (45–53) a finnországi Kodály-kutatósok vezető alakja, Matti Vainio jegyzi. A magyar zene Finnországban rendkívül népszerű, a Kodály-módszert számos iskolában tanítják, s sok magyar zenetanár tevékenykedik évtizedek óta magas színvonalon Finnországban.

A képzőművészet és építészet fejezetét (54–61) a helsinki egyetem magyar tanszékének művészettörténésze, Gerevich-Kopteff Éva írta, a népi kultúrát (63–69) a Helsinki Nemzeti Múzeum munkatársa, Lehtinen Ildikó mutatja be, a magyar filmekről (71–77) a Finn–Magyar Társaság titkára, Marjatta Manni-Hämäläinen szól. Érdekes s fontos a magyar tudósokkal és feltalálókkal foglalkozó rész (79–85) Darányi Sándor tollából. Itt – kitűnő országreklámként – áttekintést kapunk a magyar származású Nobel-díjasokról, Fülöp Lénárd 1905-ös fizikai kitüntetésétől kezdve Harsányi János 1994-es közgazdasági elismeréséig. Rajtuk kívül a szerző szól többek között Bay Zoltánról, Eötvös Lorándról, Ganz Ábrahámról, Irinyiről, Jedlikről, Kandórol, Asbóthról és Neumann Jánosról is, s természetesen helyet az írásban Rubik Ernő is.

A magyar sportrajongók számára mindig is felejthetetlen marad az 1952-es, 16 aranyérmes hozó olimpia színhelye, Helsinki, s talán nem véletlen, hogy Finnországban sokan ismerik a (régi) magyar focit, illetve a közelmúlt és a jelen kiemelkedő sportegyéniségeit. Antero Viherkenttä cikkében (84–89) a magyar sport nagyjait tekinti át, Hajós Alfréd-től Egerszegi Krisztináig. A szerző többször felidézi a magyar–finn párviadokat is (Raumo Mäkinen és Polyák Imre, Milkko Huhtala és Kocsis Ferenc birkózók, Jani Sievinen és Czene Attila úszók, Pauli Nevala és Kulcsár Gergely, Hannu Siitonen és Németh Miklós atléták stb.).

A kötet harmadik blokkját a természeti viszonyok bemutatása, a természetvédelem kérdése (91–97, Miika Arhio) és a finnek által is olyannyira kedvelt magyarországi turisztikai célpontok bemutatása (98–101, Kirsi Laihonon) alkotja

A könyv utolsó részében a magyar–finn kapcsolatok kerülnek sorra. Elsőként Csepregi Márta, a helsinki egyetem magyar vendégtanára, több magyar nyelvkönyv szerzője tekinti át a nyelvrokonság kérdéseit (103–107), majd Szij Enikő, a magyar–finn kapcsolatok elismert kutatója avatja be az olvasókat a kétoldalú kapcsolatok történetébe (109–113).

A fejezetet a Finn–Magyar Társaság és a Magyar Kulturális és Tudományos Központ bemutatása zárja. Előbbi sikeres működését jelzi, hogy szerteágazó népszerűsítő tevékenységük eredményeképp mára már több mint negyven testvérvárosi kapcsolat működik a két ország között. A jelenkori élénk kapcsolatok egyik fő szervezője a Helsinkiben 1980 óta működő kultúrközpont, amely kiállításokkal, filmvetítésekkel, tudományos konferenciák szervezésével igyekszik a magyar kultúrát népszerűsíteni Finnországban.

A kötetet hasznos információk zárják a kötetet: finnországi magyar intézmények címlistája és internetes elérhetőségek.

2. Kis magyar ünnepi könyv (Pieni unkarilainen juhla kirja)

Outi Hassinak, a budapesti Finn Nagykövetség munkatársának szerkesztésében 2000-ben látott napvilágot a magyar ünnepek, szokások minél jobb megismerését elősegítő finn nyelvű országismereti könyvecske.

A mű első fejezete (7–31) sorra veszi világi és egyházi jeles napjainkat: újév, vízkereszt, farsang, böjt, húsvét, pünkösd, búcsúk, Mária-napok, aratás, szüret, mindenszentek, karácsony, szilveszter, ill. kisebb ünnepek. A szerző igyekszik az ünnepekhez kapcsolódó egyházi és népi hagyományokat megismertetni az olvasókkal, kísérletet tesz olyan (részben) „magyaros” fogalmak megmagyarázására, mint pl. busójárás, villózás, locsolás, mézeskalács, hímes tojás és tojáspatkolás, csárdás és nótázás, Luca-nap, szaloncukor stb. A szerző a szokások részletes leírása során igyekszik kitérni a földrajzi tájegységek eltéréseire, jellegzetességeire is. Külön erénye e fejezetnek a különféle versek, versrészletek (és azok finn fordításának) közreadása, pl. *Bújj, bújj, zöld ág, zöld levelecske, nyitva van az aranykapu, csak bújjatok rajta!* ~ *Riennä lehvä, vihreä oksa, kultaportti on jo auki, pian sisään käykää!*; *Zöld erdőben jártam, kék ibolyát láttam. El akart hervadni, szabad-e locsolni?* ~ *Metsässä kuljin, orvokin poimin. Aikoi se kuihtua, saanko jo kastella?* stb. Bravúros, kalevalai

strófákat idéző a *Haj regü rejtem, regü, regü, rejtem* átültetése: *Saa sanat soimaan, sanat, sanat, salat soimaan.*

A kötet második egysége (32–34) a Himnusszal és a Szózáttal foglalkozik: keletkezésük rövid története mellett Hassi közreadja a versek szövegét és kottáját, illetőleg a finn fordítást, a magyar líra neves tolmácsolójának, Toivo Lyynek átültetésében.

A harmadik rész (35–42) állami ünnepeinkkel foglalkozik. A szerző először szól a rendszerváltással járó „ünnepváltásról”, majd röviden bemutatja március 15., augusztus 20. és október 23. megünneplésének hátterét, ill. szól az ünnepek lefolyásáról. A kisebb állami ünnepek között megemlíti a magyar kultúra napját, a költészet napját, a magyar honvédelem napját, a hősök napját, a magyar szabadság napját, a magyar dráma napját és a kisebbségek napját.

A negyedik fejezet (43–54) az ember életének jelentős állomásaihoz kötődő ünnepeket sorolja fel. A születéshez (keresztelő, névadási szokások) és felnőtté váláshoz kapcsolódó (bérmálás, elsőáldozás) egyházi ünnepek után iskolaéveink jeles eseményeit villantja fel (szalagavató, ballagás, érettségi bankett), majd eljön a leánykérés, az eljegyzés és az esküvő ideje. Ebben a részben részletesen olvashatunk a múlt és a jelen lakodalmas szokásairól. A következő részben a névnap és születésnap megünnepléséről olvashatunk, majd a temetési szertartások leírása zárja e fejezetet.

A kötet végén (56–59) helyi ünnepekről, rendezvényekről olvashatunk. A fővárosi események sorában helyet kap például a Filmszemle, a Pepsi Sziget, a Tavasz és az Őszi Fesztivál, valamint a finneknek olyanra fontos Forma-1-es futam. Debrecenhez elsősorban a virágkarnevál, Pécshez a pécsi napok rendezvénysorozat köthető, s természetesen a Szegedi Szabadtéri Játékok sem marad el, és így tovább Bajától Kapolcson át Visegrádig.

A kulturális különbségekből adódó kínos helyzetek elkerülése végett rendkívül hasznos a „furcsa” magyar szokások rövid áttekintése (60–61). Magyar fordításban közreadom a szerző néhány hasznos tanácsát, ezek jól példázzák, hogyan is látnak minket a külföldiek: *Köszönés*: „A kézfogás általános. Amikor a felek közelebbről is megismerkednek, puszival köszöntik egymást. Általában két puszit adnak, először a bal orcát érintik... A kézcsók a tisztelet kifejezése, amit a nőknek el kell fogadni.” – *Virágok és ajándékok*: „Családi ünnepekre menet virágcsokrot illik vinni a házigazda család hölgytagjainak...” – *Italok*: „A megérkezés tiszteletére koccintani kell, ez általában gyümölcspálinkával történik, amit rögtön a

belépés után a kezünkbe adnak... Ha az ital nem ízlik, ott lehet hagyni. Étkezés közben nem illendő leittasodni, legalábbis nem jobban, mint a házigazda.” – *Étkezés*: „Az étkezés során a legjobb a házigazdák szokásait követni. Érdeemes több ízben megdicsérni az ételt.” – *Beszédtemák*: „Bármiről lehet beszélni, ne lepődjünk meg, ha a házigazdák pl. a fizetésről vagy a családi viszonyokról kezdenek el beszélni... A magyarok szeretik a humort, s szeretnek vicceket mesélni.” – *Búcsúzás*: „a búcsúzás során el kell ismételní minden addigi köszönetet.” stb.

* * *

Őszintén remélem, hogy a két országismereti jegyzet a Magyarország, a magyar kultúra iránt érdeklődők hasznos segédeszköze lehet, s jó lenne, ha hasonló színvonalú kiadványok más nyelveken is napvilágot látnának.

Maticsák Sándor